

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА	
ПРИМЉЕНО:	11. 05. 2023
	519/23

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
БАЊА ЛУКА
Булевар Војводе Петра Бојовића 1А
Студијски програм: Социологија
Комисија за оцену и одбрану завршног рада на II циклусу студија

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВИЈЕЋУ ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

ПРЕДМЕТ: Извештај о оцени завршног рада на другом циклусу студија кандидаткиње Драгане Петковић (удате Пејић)

Наставно-научно вијеће Факултета политичких наука, Универзитета у Бањој Луци је на 68. седници, одржаној 28.09.2015. донело одлуку бр. 08/3.1325-13/15 о именовању Комисије за оцену и одбрану завршног рада на 2. циклусу студијског програма Социологија (мастер студије) под називом „Утицај потрошачког друштва на отуђење савременог човјека“, у следећем саставу:

1. Проф. др Ранка Перић Ромић, ванредни професор, ужа научна област Посебне социологије, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, председница;
2. Проф. др Душко Трнинић, ванредни професор, ужа научна област Посебне социологије, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан;
3. Проф. др Иван Шијаковић, редовни професор у пензији, ужа научна област Теоријска социологија, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан-ментор.

После прегледаног рада, именована Комисија подноси Наставно-научном вијећу Факултета политичких наука, Универзитета у Бањој Луци следећи

ИЗВЕШТАЈ

о оцени завршног рада на другом циклусу студија под називом „Утицај потрошачког друштва на отуђење савременог човјека“, кандидаткиње Драгане Петковић (удате Пејић).

1. Основни подаци о кандидаткињи

Драгана Петковић је 13. 03. 1990. године у Требињу. Заврила је основну школу (ОШ *Вук Караџић*) и гимназију (Гимназија *Јован Дучић*) у родном Требињу (Република Српска, БиХ). Звање дипломираног социолога стекла је 2013. године (2009-2013) на Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци. Постипломске студије уписала је 2014. године, такође на Факултету политичких наука. Говори српски и енглески језик. Мајка је једног детета.

Прво радно искуство стекла је ангажманом у Градској управи Требиње, на месту *самосталног стручног сарадника за односе с јавношћу*, као приправник. Након полагања државног испита у Бањој Луци, наставља рад на истом радном месту у трајању од две године. Тренутно је запослена у пошти, на позицији *самостални стручни сарадник за одитетне захтјеве*.

2. Структура завршног рада

Мастер рад садржи обавезне стране: 1) насловну страну; 2) једну страну са информацијама о мастер раду; 3) једну страну са информацијама о мастер раду на енглеском језику. Обавезне, структурне, делове овог рада чине: 1) садржај; 2) текст рада, подељен на увод, 4 поглавља и 20 потпоглавља; литература и прилози. Мастер рад је написан латиничним писмом у формату А4 (210 x 297 мм) са маргинама од 20 - 30 mm. Текст мастер рада садржи, у средњем дијелу, нумерисане стране од увода до краја рада, односно од 7. до 80. стр. од чега 3 стр. литературе и 1 стр. прилога. Мастер рад је написан у фонту Times New Roman. Величина слова у тексту рада износи 12, са размаком (проредом) од једне и по тачке (1.5). Садржај рада дајемо у наставку на овој страници.

УВОД

1. Проблем и предмет истраживања
2. Циљеви истраживања
3. Хипотетички оквир
4. Методе и технике истраживања

1. ПОЈАМ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОТРОШАЧКОГ ДРУШТВА

1. Дефинисање потрошачког друштва
2. Експанзија конзумеризма

3. Потрошња - глобални оквир задовољства
4. Критичко схватање манифестација потрошачког друштва
5. Положај појединца

2. КОНЗУМЕРИЗАМ И ОТУЂЕЊЕ

1. Појам отуђења и самоотуђења
2. Условљеност отуђења техничким и технолошким напредком
3. Отуђење - културна резонанса савремености
4. Отуђење и слободно вријеме

3. ПОСЉЕДИЦЕ ОТУЂЕЊА НА ЖИВОТ ЧОВЈЕКА

1. Однос традиције и модерности
2. Култура у потрошачком друштву
3. Идентитет у потрошачком друштву
4. Положај жене у потрошачком друштву
5. Мекдоналдизација друштва

4. СУМИРАЊЕ ТЕОРИЈСКИХ РЕЗУЛТАТА РАДА

1. Резиме теоријских ставова о отуђењу у потрошачком друштву
2. Доказивање/оспоравање полазне хипотезе
3. Назнаке могућности даљег истраживања проблема отуђења

ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА

Прилози

У *уводном делу* рада, кандидаткиња напомиње да су развој науке, технике и технологије условили напредак потрошачког друштва. То је друштво у ком се све подређује гомилању роба и капитала и тежњи за апсолутном комерцијализацијом свакодневног живота. Произвести што више и потрошит још више, представљају основно својство, примарни циљ и смисао потрошачког (конзументистичког) друштва. Човек XXI века се налази у позицији сталне борбе *out* или *in*. Бити ин, не остати аут, свакодневна је опсесија савременог човека. Сталне промене, притисак и неизвесност остављају тешке посљедице на психу и понашање човека. Појединац се удаљава сам од себе, од других људи и од природе у којој живи. Депресија, инфериорност, алијенација, деморализованост, страх и притисак, представљају само неке од штетних последица које са собом носи исцрпљујућа борба човека за опстанак и егзистенцију у потрошачком друштву.

3. Методолошки приступ раду

У *уводном делу* рада износе се методолошке поставке истраживана. Кандидаткиња поставља предмет истраживања као питање „На који начин потрошачко

друштво утиче на отуђење савременог човјека“? Циљ рада је да се прикаже како отуђење утиче на живот човека у савременом друштву, као и то да ли човек може постати свестан своје отуђености и може ли успоставити критичку дистанцу према правилима и условима које диктира потрошачко друштво, а све у циљу ублажавања и смањења алијенације и њеног даљег ширења, ради побољшања услова живота човека у савременом, потрошачком друштву. Кандидаткиња поставља питање: постоји ли алтернатива да човек на лакши и безбеднији начин омогући себи материјалну егзистенцију и животни стандард, одолевајући изазовима потрошачког друштва.

Кандидаткиња Петковић-Пејић полази од главне хипотезе да брз технички, технолошки и економски развој подиже квалитет живота, али доводи и до отуђења у животу савременог човјека, истичући потрошњу као његово доминантно понашање и обилежје. То отуђење дехуманизује човека, лишава га људскости и природности, остављајући негативне последице на међуљудске односе, природну и животну средину, а тиме и на његову свест, слободу и креативност. Главна хипотеза је добро операционализована кроз помоћне и разрађујуће хипотезе. Пошто је рад теоријског карактера, примењене су општенаучне методе (анализа, синтеза, индукција и дедукција) како би се извршила потребна анализа литературе, и кроз критички осврт изнели властити ставови о задатој теми.

4. Оцена резултата истраживања

У првом поглављу рада кандидаткиња даје преглед дефиниција потрошачког друштва десетак познатих аутора међу којима су Џејмсон, Бодријар, Бауман, Липовицки, Коен, Маркузе и Ги Дебор. На бази тог прегледа, даје властиту дефиницију потрошачког друштва као друштва у коме је у средишту интересовања постављена потрошња роба и услуга као доминантна друштвена активност и тржиште као њен механизам на коме се даље заснивају све правне и политичке норме и друштвене вриједности. Конзумеризам је постао доминантна логика и идеологија индустријског друштва, посебно у другој половини 20. века а наставља се и у првој половини 21. века када индустријско друштво уступа своје место информатичком, дигиталном и крипто друштву или друштву знања.

Кандидаткиња је међу бројним ставовима аутора о потрошачком и конзумеристичком друштву, пронашла став Неве Гудвин (Neva Goodwin) који говори о томе да је конзумеризам успео да наметне стил живота у коме је куповина, потрошња

новца и поседовање ствари примарни услов да човек буде срећан и задовољан. Кандидаткиња додаје и став Расела Белка (Russell Belk) да у потрошачком друштву човек служи економији, уместо да економија служи човечанству. Кандидаткиња исправно износи став да је тиме постављена основа за отуђење човека у савременом потрошачком друштву. Како каже Бодријар, отуђење је толико потпуно да се не може превазићи јер је „ушло у саму структуру тржишног“, односно потрошачког друштва.

У *другом поглављу* кандидаткиња наставља анализу односа између конзумеризма и отуђења, те износи закључак да без обзира на достигнути научни, технолошки, културни и економски развој, разне иновације савремене технологије, велике тржне центре и шопинг молове, потрошачко друштво ствара неиспуњене, празне и несигурне појединце са огромном потребом за слободом, самосталношћу, квалитетним животом, како на индивидуалном, тако и друштвеном плану. Кандидаткиња учава два парадокса везана за технолошки и економски развој. Први указује да је приметан огроман раскорак између научне, технолошке, техничке и економске развијености на једној страни, али и ширења иромаштва и беде у свету, на другој страни. Сиромаштво је извор отуђења свих врста а и само представља највиши степен отуђења у друштву. Други парадокс је у томе што савремена технологија и техника, посебно интернет, дигитална технологија, мобилни телефони, таблети, рачунари, телевизија и њени програми, уместо да шире простор слободе, комуникације и знања, доприносе новој врсти отуђења (бекство у „сајбер, виртуелни простор“) која је присутна посебно код младих људи. Млади су све више присутни у виртуелном уместо у физичком дружењу, виђању, сусретању и другој комуникацији. „Друштвене мреже“ (виртуелни простор) све више потискују пријатељске, комшинске и другарске мреже.

У *трећем поглављу* овог рада, кандидаткиња даје анализу последица које донеси отуђење произашло из потрошачког друштва и савремене конзумеристичке логике и психологије. Прва последица јесте да је култура свакодневног живота захваћена конзумеризмом и да су културни догађаји постали простор за потрошњу, поседовање и показивање, уместо да нуде нове културне вредности или да помажу очувању традиционалних културних вредности. Слободно време које је некада човек користио за одмор и лично усавршавање, данас је комерцијализована и људи га проводе у тржним центрима и шопинг молловима. Отуђење у потрошачком друштву огледа се и у стварању и наметњу бројних вештачких, лажних потреба. Потреба човека да има неколико мобилних телефона, неколико таблета, рачунара, неколико ручних дигиталних сатова који мере крвни притисак, дужину спавања, број пређених корака, да

поседује за сваки комад одеће другачије ципеле, потребу да има посебан аутомобил за град и посебан за дуже путовање и мноштво других предмета, којим често не зна ни праву сврху.

У овом поглављу кандидаткиња је посебно анализирила положај жена у потрошачком друштву и констатује да жена у конзумеристичкој психологији није развила своје, потенцијале, таленте, способности и креације, већ је смисао свог деловања нашла у забави, уживању, потрошњи, поседовању добара, у јурњави за новим, краткотрајним и пролазним стварима и догађајима. Посебно вредним детаљем у раду кандидаткиње Петковић-Пејић, истичемо став да је у потрошачком друштву дошло до формирања једног новог идентитета, „идентитета потрошача“, код савременог човека. Кандидаткиња то објашњава метафором „трошим-купујем, дакле постојим“, као суштинским обележјем стања, понашања и културе савременог човека.

У четвртом делу рада кандидаткиња даје резиме ставова о потрошачком друштву, конзумеризму и отуђењу које настаје као његов продукт. На основу тога кандидаткиња наводи елементе који потврђују или оспоравају њену полазну хипотезу о утицају потрошачког друштва на отуђење човека у савременом друштву. Кандидаткиња закључује да је више елемената који потврђују њену основну хипотезу, са чиме се и ми слажемо.

5. Закључак и предлог

На основу претходно изнесених ставова из анализе рада и укупног утиска о раду, Комисија је мишљења да рад задовољава све потребне критерије које захтева завршни рад на 2. циклусу студија Социологије на Факултету политичких наука, Универзитета у Бањој Луци. Завршни рад кандидатке Драгана Петковић-Пејић написан је прецизним и јасним језиком и стилем где се истиче: језгровитост, тачност и јединство делова текста, правилно навођење цитата, добро властито расуђивање о ставовима других аутора, адекватан однос властитог и туђег рада, као и правописна коректност. Кандидаткиња је показала солидно познавање литературе, као и владање методологијом социолошких истраживања, те способност да методолошка сазнања правилно користи у проучавању конкретног социолошког проблема - феномена потрошачког друштва.

На основу претходно изнетих ставова и оцена, Комисија сматра да рад задовољава услове научног, социолошког приступа задатој теми, па на темељу тога

Предлаже

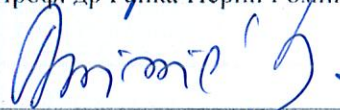
Научно - наставном вијећу Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци да прихвати позитивну оцену завршног рада Драгана Петковић-Пејић под називом *Утицај потрошачког друштва на отуђење савременог човјека*“, те да одобри његову јавну одбрану.

Бања Лука, март 2023.

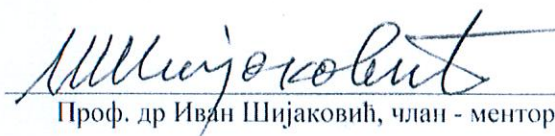
Комисија:

Проф. др Ранка Перић Ромић, председник

Проф. др Душко Трнинић, члан

Проф. др Иван Шијаковић, члан - ментор

